

Bont en Blauw

Samenvatting

Ilse van Leiden
Henk Ferwerda

Beke *reeks*

Samenvatting

Politieagenten lopen het risico om tijdens de uitvoering van de taak zelf beledigd, bedreigd en soms ook mishandeld te worden. De kans op (materiële en immateriële) schade is daarbij aanwezig. Met het Programma 'Veilige Publieke Taak 2007-2011' draagt de overheid uit dat geweld door burgers tegen ambtenaren met een publieke taak – waaronder politiemensen – niet meer wordt getolereerd. Het programma richt zich op het voorkomen van agressie en geweld tegen werknemers met een publieke taak, het helpen van werkgevers bij het beschermen van de publieke taak én hun werknemers en het aanpakken van daders. Uitgangspunt bij dit laatste is dat er altijd een reactie volgt als een dader een werknemer met een publieke taak agressief bejegt of geweld aandoet. Het programma behelst onder andere acties ten aanzien van het opsporings- en vervolgingsbeleid van geweldszaken tegen functionarissen met een publieke taak. Zowel de politiekorpsen als het openbaar ministerie worden in dat kader geacht om dergelijke geweldszaken serieus te nemen en adequaat op te sporen en te vervolgen. Voor de politiekorpsen geldt dat de behandeling van zaken en bejegening van slachtoffers van geweld tegen de politie aan een aantal minimumnormen moet voldoen. Deze zijn in 2005 vastgelegd in de 'Handreiking voor Protocol Geweld tegen de politie'. Het openbaar ministerie kent sinds 2006 richtlijnen voor het vervolgingsbeleid voor geweldsmisdrijven tegen onder andere beroepsbeoefenaars (waaronder politiemensen) die een verdubbeling van de strafeis inhouden. Daarnaast heeft het College van procureurs-generaal middels een tweetal brieven aan de parketten enkele beleidslijnen gecommuniceerd omtrent de behandeling van geweldszaken waarvan (onder andere) politieambtenaren het slachtoffer worden. In opdracht van het Wetenschappelijk Onderzoek- en Documentatiecentrum (WODC) van het ministerie van Justitie heeft Advies- en Onderzoeksgroep Beke een onderzoek uitgevoerd naar de wijze waarop de behandeling van geweldszaken tegen politiemensen en de bejegening van de slachtoffers daarvan verloopt. Het gaat dan om de procesmatige, strafrechtelijke behandeling van zaken. Het onderzoek is landelijk uitgevoerd bij alle 26 politiekorpsen en alle 19 arrondissementsparketten. Bij de korpsen zijn 256 papieren dossiers inzake geweld tegen politiemensen geanalyseerd en zijn er met vertegenwoordigers van de korpsen interviews gehouden. Bij het openbaar ministerie zijn in totaal 192 strafdossiers met betrekking tot geweld tegen politiemensen bestudeerd. Daarnaast is een interview gehouden met een rechter en een officier van Justitie. Aanvullend is in samenwerking met het WODC een data-analyse uitgevoerd in het registratiesysteem van het openbaar ministerie.

Geweld tegen de politie

Geweld tegen de politie is vaak een combinatie van strafbare gedragingen. Denk bijvoorbeeld aan een dief die wordt aangehouden, zich daarbij verzet en de politieman uitscheldt. Er is dan sprake van wederspanning en belediging van een ambtenaar in functie. In de zaken die in het onderzoek zijn bekeken, gaat het in hoofdzaak om verbaal geweld (beledigingen). Beledigingen komen ook voor in combinatie met andere geweldsuitingen. Eenvoudige mishandeling van een politieagent, wederspanning of ambtswang en bedreigingen voeren naast beledigingen de boventoon. De politieagenten die het slachtoffer zijn in die zaken hebben in veel gevallen immateriële schade opgelopen waaronder ook (vooral licht) lichamelijk letsel.

De dader van de geweldsfeiten tegen politieambtenaren is in de onderzochte zaken vaak direct aangehouden en in tweederde van de zaken is aangifte gedaan van het misdrijf. In vier op de tien zaken is de voegingsprocedure ingezet om de schade op de dader te verhalen. Gemiddeld gaat het om een bedrag van €400. Het merendeel van de geweldszaken wordt ingestuurd naar het openbaar ministerie.

De praktijk bij de politie

Alle politiekorpsen werken conform de norm met een geweldsprotocol waarin beschreven staat hoe te handelen in geval een politieambtenaar slachtoffer wordt van een agressie- of geweldsincident. Deze protocollen zijn echter niet uniform en kennen een couleur locale. De korpsen blijken in de praktijk een eigen manier te hebben gevonden om aan het protocol uitvoering te geven maar niet elke vorm blijkt geheel aan de minimumnormen te voldoen. In hoofdlijnen geldt dat afspraken en procedures die vaak wel op papier staan in de praktijk geen navolging krijgen omdat ze niet werkbaar blijken te zijn of niet goed genoeg bekend zijn op de werkvloer bij potentiële slachtoffers en de direct verantwoordelijken. Een belangrijke conclusie over het behandlingsproces bij de politiekorpsen is dat zij allen de mogelijkheden hebben gecreëerd om aan de normen te voldoen maar dat zij door het ontbreken van aspecten als uniforme werkwijzen, facilitering en expertise vooralsnog een reactief karakter kent. Een actieve benadering van slachtoffers van geweldsincidenten en een gestroomlijnde procedure om zaken conform de gestelde normen te behandelen, ontbreekt nog.

De praktijk bij het openbaar ministerie

Uit de analyse van de strafdossiers blijkt dat het openbaar ministerie tegen de verdachten van het geweldsfeit tegen een politieambtenaar in bijna een kwart van de zaken voorlopige hechtenis heeft gevorderd. In een kwart van de gevallen is er direct een dagvaarding uitgereikt (AU-procedure) en in drie op de tien zaken heeft het openbaar ministerie de zaak zelf afgedaan met een transactie. Slechts enkele zaken zijn geseponeerd door het openbaar ministerie. Tweederde van de strafzaken is voor de rechter gebracht en in het merendeel van de zaken bestond de strafeis van de officier van Justitie uit een taakstraf of een vrijheidsstraf. In ruim een tiende van de zaken is een vordering tot schadevergoeding gedaan. Het vonnis van de rechter komt voor wat betreft het type sanctie vaak overeen met de strafeis, zij het dat de rechter vaker geldboetes oplegt en de verdachte vaker vrijspreekt dan geëist door het openbaar ministerie.

De straf dossiers bevatten vrijwel nooit informatie omtrent de argumentatie voor de straf-eis; het requisitoir ontbreekt. In de meerderheid van de strafzaken is daarom geen zicht gekregen op de mate waarin het openbaar ministerie aan de richtlijn voldoet om in geval van geweldsfeiten tegen een politieambtenaar de strafeis te verdubbelen. Evenwel is in ruim een tiende van de strafzaken met enige zekerheid herleid dat er rekening is gehouden met de verzwaarde strafeis.

Doorlooptijden

De meeste politieke handelingen bij geweldszaken tegen politiemensen vinden doorgaans binnen enkele dagen na het incident plaats. Het gaat dan om het aanhouden en verhoren in de zaak, het melden en aangeven van het misdrijf maar ook het voorleggen van de zaak aan het openbaar ministerie. Het daadwerkelijk inzenden van het proces-verbaal naar het openbaar ministerie voor vervolging, gebeurt vervolgens gemiddeld een maand na het misdrijf. Daarna duurt het gemiddeld een maand voordat de zaak voor het eerst wordt beoordeeld en nog een maand voordat de dagvaarding wordt aangemaakt. De uiteindelijke zitting vindt dan gemiddeld bijna vier maanden na binnenkomst van de zaak plaats waarop het eindvonnis doorgaans direct volgt. De uiteindelijke administratieve afwikkeling van de zaak (de aanmelding in het executiesysteem) volgt een maand na het eindvonnis. De doorlooptijden bij zaken waarbij gebruik is gemaakt van aanhouden en uitreiken (de AU-procedure) blijken bijna de helft korter te zijn dan zaken waarin deze procedure niet is gevolgd.

Verbeterpunten

Op basis van het onderzoek kunnen ten aanzien van de behandeling van geweldszaken tegen politiemensen enkele verbeterpunten worden benoemd. De praktische invulling en uitvoering aan de geweldsprotocollen kennen sterke regionale verschillen en missen uniformiteit. Een eerste verbeterpunt heeft dan ook betrekking op landelijke voorbeelden, normeringen en praktische handreikingen. Borging van procedures en kennis in herkenbare menskracht bij de korpsen en bij het openbaar ministerie is een tweede aandachtspunt. Ten derde zou een betere afstemming en helderheid omtrent de definitie van geweld tegen de politie en de reikwijdte van de geweldsprotocollen kunnen bijdragen aan een verbeterde aanpak. Een gerichte communicatie en een bredere, praktische kennisverspreiding van handelingswijzen is een vierde verbeterpunt. Uniformiteit in de wijze van registratie en monitoring van geweldsincidenten tegen politiemensen is een vijfde punt dat de aandacht verdient en kwalitatief goede en herkenbare politiedossiers vormen een zesde aandachtspunt. Een transparant overheidsbeleid en een uniforme werkwijze vragen om landelijke afspraken tussen de politie en het openbaar ministerie; dit is een zevende en laatste aandachtspunt.